

ISIL – Medzinárodný štandardný identifikátor pre knižnice a príbuzné organizácie/International Standard Identifier for Libraries and Related Organizations, ISO 15511: 2011

Zdieľanie údajov a zdrojov medzi knižnicami, príbuznými organizáciami, vrátane archívov, múzeí, vládnych agentúr, vzdelávacích inštitúcií a firiem sa dramaticky zvýšilo. Táto nová spolupráca vytvorila potrebu pre štruktúrovaný medzinárodný štandardný identifikátor pre rôzne organizácie, predovšetkým pre knižnice a iné príbuzné organizácie.

Väčšinou, vďaka implementácii štandardov, ktoré špecifikujú formu pre výmenu informácií medzi knižnicami, archívnymi alebo múzejnými a ďalšími inštitúciami, sú milióny bibliografických záznamov v súčasnosti dostupné pre používateľov na celom svete. Sú sprístupnené prostredníctvom internetu, vo virtuálnych spoločných katalógoch, virtuálnych archívoch a múzeách, ako i cez iné kooperatívne informačné systémy, alebo sú prepojené vcelku či po častiach, prostredníctvom sekundárnych služieb. Údaje o fondoch sú prepojené na záznamy a poskytujú priamy prístup k záznamom, náhradám dokumentov, ku archívnych záznamom a artefaktom, ako i k službám poskytovaných knižnicami, archívmi, múzeami, príbuznými organizáciami a agentúrami. Štandardizovaný identifikátor pre pôvodný resp. uchovávací zdroj má efektívne uľahčiť prístup k daným informáciám. Identifikátor bude slúžiť a využívať sa pri rôznych agendách a službách v knižniciach a iných príbuzných inštitúciách, je jedným z významných a požadovaných údajov pri službách MVS a MMVS v knižniciach.

Identifikátory pre organizácie sú široko používané v mnohých krajinách. Tento medzinárodný štandard používa flexibilnú štruktúru, ktorá sa dá prispôbiť existujúcim identifikátorom resp. sa dá použiť na vytvorenie nových identifikátorov. Spoločný rámec umožní spoluprácu medzi organizáciami v rovnakom sektore, ako i s organizáciami v paralelných sektoroch.

Medzinárodný štandard špecifikuje štandardný identifikátor pre knižnice a príbuzné organizácie (ISIL), ktorý zahŕňa celok identifikátorov pre jedinečnú identifikáciu knižníc, archívov, múzeí a príbuzných organizácií s minimálnym dopadom na už existujúce systémy.

ISIL identifikuje organizáciu, t. j. knižnicu, archív, múzeum alebo príbuznú organizáciu, resp. jednu z jej podriadených zložiek, ktorá je zodpovedná za výkon a službu v medzinárodnom prostredí (napr.: tvorba strojom čitateľných dát). Môže byť použitý na identifikáciu pôvodcu alebo držiteľa zdroja (napr.: knižničný materiál, kolekcia v archíve). ISIL by sa mohol používať knižnicami, archívmi, múzeami, agentúrami alebo firmami, ktoré obchodujú resp. spolupracujú s nasledovnými organizáciami (napr.: dodávateľmi, vydavateľmi, vládnymi inštitúciami atď.). ISIL identifikuje organizáciu resp. jednu z jej podriadených zložiek po celý čas trvania inštitúcie. V niektorých prípadoch, napr., keď organizácia prešla významnými administratívnymi zmenami (zlúčenie s inou organizáciou) alebo, keď dochádza k zmene názvu organizácie, môže byť pridelený nový identifikátor ISIL.

Každej knižnici, archívu, múzeu alebo príbuznej organizácii, administratívnej zložke alebo podriadenej jednotke, ktorá pôsobí autonómne, môže byť pridelený kód ISIL.

ISIL nie je určený na používanie pre klasifikáciu organizácie alebo jej služieb či majetku.

ISIL je variabilný identifikátor, hlavne čo sa týka dĺžky. Podľa ISO normy 15511 z roku 2011, ISIL môže pozostávať maximálne zo 16 znakov: využíva číslce (arabské číslce od 0 do 9) alebo písmená, ktoré majú 26 charakterových čŕt rímskej abecedy (vrátane používania hocijakého diakritického znaku) a špeciálne označenie pre lomku (/), spojovník (-), a dvojbodku (:). Každý identifikátor ISIL by mal byť jedinečný v závislosti na súbore inštrukcií znakov špecifikovaných v ISO/IEC 10646 bez ohľadu na prípad.

Keď je ISIL napísaný, vytlačený alebo iným spôsobom vizuálne prezentovaný, má byť uvedený písmenami ISIL-u oddelenými od identifikátora medzerou. Tento medzinárodný štandardný identifikátor nešpecifikuje žiadne obmedzenia na to, ako majú byť dáta definované ISIL-om uchovávané v počítačovom systéme.

ISIL má pozostávať z troch komponentov:

- a) prefix (predpona/predčísle);
- b) spojovník (rozdeľovacie znamienko);
- c) identifikátor jednotky
v danom/stanovenom poradí. Spojovník je povinný znak pre reťazec kódu ISIL.
- a) Prefix (predčísle) by mal byť buď:
 - alfa (písmeno) – 2 kód krajiny (kód krajiny), alebo
 - iný registrovaný reťazec (iný ako kód krajiny)

Kód krajiny (Krajinný kód prefixu)

Kód krajiny identifikuje krajinu (štát), v ktorom sídli knižnica alebo príbuzná organizácia v tom čase, kedy jej je udelený kód ISIL. Kód krajiny by mal pozostávať z dvoch veľkých písmen v súlade s kódom alfa-2 špecifikovaným v norme ISO 3166-1. Všetky dvojznakové abecedné kombinácie sú rezervované pre možné budúce pridelenie kódu krajiny, a preto nemôžu byť pridelené ako nekrajinný kód prefixu. V Slovenskej republike sme sa rozhodli pre krajinný kód prefixu.

Identifikátor inštitúcie je abecedno-číselný prvok navrhnutý tak, aby zahŕňal už existujúce národné systémy pre identifikáciu knižnice a nový pridelený identifikátor pre knižnice alebo príbuzné organizácie. Už existujúce identifikátory, keď sa používajú v medzinárodnom kontexte, by mali vyžadovať doplnenie dvoch veľkých písmen nasledovaných spojovníkom v príslušnom kóde krajiny.

Pri pridelovaní nového identifikátora pre organizáciu sa odporúča, aby identifikátor pre ISIL zahŕňal prvky identifikujúce ďalšie geografické rozdelenie pre lokáciu danej organizácie (štát, provinciu/kraj, región, mesto, a pod.). Ak sa použije prvok pre ďalšie geografické rozdelenie, je doporučené aby tento prvok/element bol v súlade s kódmi špecifikovanými v norme ISO 3166-2.

Identifikátor jednotky môže mať až do 11 charakterových/znakových pozícií zarovnaných vľavo.

Registratúrny orgán pre ISIL má poskytovať nasledovné služby:

- a) udržiavať zdroj informácií o národných distribučných agentúrach pre ISIL, ktoré sú zodpovedné za pridelovanie kódov s krajinným kódom prefixu;
- b) registrovať a uchovávať zdroj informácií o agentúrach, ktoré sú zodpovedné za pridelovanie nekrajinných kódov prefixu;
- c) podporovať, propagovať, koordinovať a kontrolovať pridelovanie identifikátorov ISIL-u na národnej úrovni v súlade so špecifikáciami tohto medzinárodného štandardu;
- d) rozvíjať dokumentovanie národných distribučných agentúr pre ISIL.

Každá krajina je na svojom území zodpovedná za pridelenie identifikátorov pre svoje knižnice, archívy, múzeá a príbuzné organizácie, vrátane prefixov kódov krajín (krajinných kódov prefixu). Orgán/úrad zodpovedný za pridelenie/distribúciu a udržiavanie kódov pre prefix kódu krajiny je zaregistrovaný registratúrnou autoritou/orgánom/úradom pre ISIL. Na národnej úrovni je štruktúra pre ISIL vykonávaná vhodnými národnými agentúrami/úradmi, ktorých úloha je široko akceptovaná v knižničnom, múzejnom a archívnom sektore danej krajiny.

Identifikátor (jednej) jednotky, pridelený národnou distribučnou agentúrou pre ISIL, je jedinečný v súbore identifikátorov pridelených danou agentúrou.

Členské zložky implementujúce tento medzinárodný štandard sú zodpovedné za pridelovanie identifikátorov pre knižnice, archívy, múzeá a príbuzné organizácie v rámci príslušnej krajiny.

ISIL je spravovaný vhodnými národnými agentúrami, ktorých úloha je široko akceptovaná v informačnom sektore danej krajiny.

Administrácia systému ISIL

System pre ISIL je spravovaný registratúrnou agentúrou pre ISIL v súlade so špecifikáciami uvedenými v ďalšom odseku a technický výbor vymenoval do tejto funkcie *Dánsku agentúru pre knižnice a médiá* („Danish Agency for Libraries and Media“), aby bola registratúrnou autoritou pre implementáciu/zavedenie tohto medzinárodného štandardu.

Každá krajina je na svojom území zodpovedná za pridelenie/distribúciu identifikátorov pre svoje knižnice, archívy, múzeá a príbuzné organizácie, vrátane prefixov kódov krajín (krajinných kódov prefixu). Na národnej úrovni, je štruktúra pre ISIL vykonávaná vhodnými národnými agentúrami/úradmi, ktorých úloha je široko akceptovaná v knižničnom, múzejnom a archívnom sektore danej krajiny. Národnou agentúrou ISIL v Slovenskej republike je Slovenská národná knižnica. Navrhuje formu kódov ISIL pre Slovenskú republiku a prevádzkuje tvorbu jednotlivých kódov pre rôzne typy organizácií – knižnice, archívy, múzeá, galérie a ďalšie príbuzné organizácie, ako aj ich vystavovanie v rámci Národného zoznamu jednotlivých typov organizácií na webovej stránke Slovenskej národnej knižnice a jeho prepojenie s medzinárodnou centrárou v Kodani.

Návrh kódu ISIL pre Slovenskú republiku

Nižšie sú uvedené spoločné údaje pre všetky typy organizácií (body 1 – 4) a rozpracovanie kódu pre knižnice Slovenskej republiky (body 5 – 6). Pre ďalšie organizácie budú kódy navrhnuté a upravené po diskusií s jednotlivými zástupcami týchto inštitúcií.

1. Prvým údajom bude návstvie ISIL.
2. Za ním bude prefix – údaj o kóde krajiny podľa ISO 3166-1 – dvojmiestny kód pre Slovensko je SK verzálami a za ním je pomlčka.
3. Za ním nasledujú údaje identifikátora jednotky, ktorý môže byť dlhý podľa požiadaviek príslušnej krajiny. Identifikátor jednotky bude obsahovať ako **prvý údaj jednomiestny číselný údaj o kóde regiónu** – bude to číselný kód označenia jednotlivých krajov Slovenskej republiky:
 - 1 Banskobystrický
 - 2 Bratislavský

- 3 Košický
4 Nitriansky
5 Prešovský
6 Trenčiansky
7 Trnavský
8 Žilinský
4. Na **druhej pozícii** identifikátora jednotky bude **jednomiestny abecedný kód typu inštitúcie** (knihnice, archívu atď.)
- K – knižnica
A – archív
M – múzeum
G – galéria
I – iná príbuzná organizácia (podľa potreby bude možné rozčleniť na viac typov údajov, podľa toho, aké typy inštitúcií by mali záujem o spoluprácu a evidenciu v rámci národnej a medzinárodnej databázy).
5. Na tretej až šiestej pozícii je **štvormiestny abecedný kód typu knižnice** uvedený verzálami
AANA	národná
ABVA	vedecká
ACKA	verejná krajská
ACRA	verejná regionálna
ACMA	verejná mestská
ACOA	verejná obecná
ADAA	akademická
AESA	školská
AFSL	špeciálna lekárska
AFST	špeciálna technická
AFSP	špeciálna pôdohospodárska
AFSS	špeciálna ústavov SAV
AFSV	špeciálna vojenská
AFSZ	špeciálna ZVJS
AFSC	špeciálna cirkevná a náboženských spoločností
AFSM	špeciálna múzeí a galérií
AFSN	špeciálna neziskových organizácií
AFSI	špeciálna iných organizácií (KMK, SKN, Bibiana, Parlamentná, Súdov, Bánk, Štatistického úradu, ministerstiev atď.)
6. Na siedmej až jedenástej pozícii identifikátora jednotky bude **päťmiestny číselný kód knižnice** alebo príbuznej inštitúcie podľa kódov, ktoré boli pridelované Slovenskou národnou knižnicou podľa veľkosti fondu jednotlivých zaradených knižníc (veľké – 1 000 000 knižničných jednotiek, stredné – 100 000 knižničných jednotiek, malé – 10 000 knižničných jednotiek), aby sme využili už existujúcu evidenciu s číslami knižníc. Knižnice, ktoré mali menší kód, ho budú mať doplnený úvodnými nulami. Napr. kód SNK bol 17 a jeho kód bude teraz 00017, aby bola štruktúra čísla jednotná.
7. Podľa požiadaviek by bolo možné doplniť ešte kód niektorého potrebného údajaja, ak by knihnice alebo ďalšie inštitúcie mali záujem.
8. Príklady navrhnutých kódov pre knihnice:
SNK	ISIL SK-8KAANA00017
UKBA	ISIL SK-2KABVA00018
CVTI SR	ISIL SK-2KABVA00019
ŠVKBB	ISIL SK-1KABVA00270
ŠVKKE	ISIL SK-3KABVA00272
ŠVKPO	ISIL SK-5KABVA00273
UK PU	ISIL SK-5KADAA00282
SEKEUBA	ISIL SK-2KADAA00283
UKTUK	ISIL SK-3KADAA03690
KKKKNR	ISIL SK-4KACKA03701

Knižnica BIBIANA	ISIL SK-2KAFSI03870
TK Slovnafť	ISIL SK-2KAFST03901
TKTO	ISIL SK-4KACRA03910
Staromestská knižnica	ISIL SK-2KACMA03941

Zavedenie kódu ISIL si nevyžaduje žiadne dodatočné finančné náklady. Neplatia sa žiadne licenčné alebo iné poplatky centrále ISIL v Dánsku.

Vecný a časový harmonogram zavedenia ISIL centrály v SNK – návrh:

1. Prihláška SNK ako registračného orgánu ISIL v SR – jún – júl 2015
2. Vystavenie informačného materiálu o ISIL na webovej stránke SNK a vytvorenie odkazu ISIL na webovej stránke SNK – júl – september 2015
3. Zaslanie listu knižniciam s informáciami o možnostiach zapojenia sa do databázy ISIL – jún – september 2015
4. Tvorba zoznamu kódov pre jednotlivé knižnice – jún – september 2015
5. Vytvorenie 1. zoznamu knižníc s kódom ISIL a vyvesenie na web SNK – august – október 2015
6. Zoznam sa bude priebežne meniť, tak ako sa budú registrovať ďalšie knižnice – júl – december 2015
7. Oslovenie ďalších inštitúcií listom – archívy, múzeá, galérie a ďalšie inštitúcie s informáciami o možnostiach spolupráce a zapojenia sa do registrácie inštitúcií v rámci ISIL – október – november 2015
8. Tvorba štruktúry čísla pre ďalšie inštitúcie a vytvorenie ich 1. zoznamu – október – december 2015

V Slovenskej národnej knižnici by malo fungovať sídlo centrály, v ktorej sa budú prideľovať jednotlivé kódy pre knižnice a ostatné príbuzné organizácie. Na webovej stránke budú prístupné všetky materiály týkajúce sa kódu ISIL pod ikonou Informácie pre... / ISIL.

Budú zverejnené údaje ku všetkým súčasťam identifikátorov, na základe ktorých sa vlastne kódy budú tvoriť. Po spustení evidencie sa bude postupne tvoriť a vystavovať pravdepodobne mesačne alebo týždenne *Zoznam jednotlivých inštitúcií*, ktoré požiadajú o identifikátor ISIL. Bude prístupný na webovej stránke Slovenskej národnej knižnice a prostredníctvom odkazu aj v Dánskej registrátornej agentúre, a tým bude k dispozícii všetkým záujemcom z celého sveta, ktorí budú požadovať a zaujímať sa o služby a informácie našich knižničných a ďalších príbuzných organizácií. Na webovej stránke bude k dispozícii formulár, ktorý knižnice musia vyplniť, zaslať ho do SNK, a tým požiadať o vytvorenie kódu ISIL v našej národnej centrále a jeho vystavenie v rámci národného a medzinárodného zoznamu. Národná centrála ISIL v SNK im zašle informáciu o kóde ISIL, ktorý patrí ich inštitúcii, a ten potom budú využívať aj v ďalších službách a aktivitách, napr. pri zasielaní MMVS – zahraničné knižnice tento kód požadujú. Systém by sa mal postupne do konca roka rozbehnúť aj pre ďalšie typy organizácií a príbuzné inštitúcie.

Zoznam bibliografických odkazov

ISO 15511: 2011, Information and documentation – International standard identifier for libraries and related organizations (ISIL).

PhDr. Anna Kucianová, PhD.

anna.kucianova@snk.sk

(Slovenská národná knižnica)